

Genom lövverket

en antologi med svensk haiku

Svenska Haikusällskapet

Förord

Denna haikuantologi består av bidrag från medlemmar i Svenska Haikusällskapet. Haiku har blivit en populär diktform i Sverige och det är trevligt att se den bredd som svensk haiku har och som denna antologi ger exempel på. Det Svenska Haikusällskapet bildades 1999, men långt dessförinnan var det många i Sverige som intresserade sig för detta Japans bidrag till världskulturen.

Haiku skrivs numera på i stort sett alla språk. Det finns också många åsikter kring vad som är en haiku. Den japanska ursprungsformen var den inledande dikten i en sekvens av många sammanlänkade dikter och kallades *hokku*, »den inledande dikten«. De länkade dikterna i sig har sitt ursprung i 700-talets klassiska japanska poesi, där oftast två dikter länkades samman, en med ljudrytmen 5-7-5, den andra med 7-7. På 1400- och 1500-talen kunde de länkade dikternas antal bli ett hundratal, alltid varannan gång med rytmen 5-7-5 och varannan gång 7-7. Poeten Matsuo Bashô (1644–1694) begränsade sedan de länkade dikternas antal till 36.

De länkade dikterna, *renga*, följde ett strikt regelmönster, vilket fick vissa poeter att i ett slags revolt förorda *haikai-no-renga*, »uppsluppen renga«. Samtidigt blev den inledande dikten, *hokku*, allt viktigare och började mer och mer att behandlas som en diktform i sig. Poeten Masaoka Shiki (1867–1902)

myntade sedan begreppet *haiku* som beteckning på den fristående kortdikt som utvecklades ur *hokku* och blev mycket populär i Japan från och med förra sekelskiftet.

Västerländska uttolkare introducerade i sin tur haiku till omvärlden i översättningar till i första hand de stora språken engelska, franska och tyska. Den japanska ljudrytmen 5-7-5 blev på dessa språk en stavelserytm med samma antal. Medan den japanska haikun skrevs på en rad, delades den västerländska upp i tre rader. Stavelserytmen upplevdes dock alltmer som en begränsning och haikun på västerländska språk har idag mer eller mindre övergett denna stavelseräkning. Däremot finns oftast de tre raderna kvar.

En viktig ingrediens i en haiku, såväl som i en hokku, är att det alltid bör finnas en referens till vilken årstid dikten befinner sig i. Det kan vara ett enkelt ord, eller ett längre uttryck. Det kan också vara underförstått. Helst bör man undvika flera årstidsangivelser och framför allt skall de inte krocka. En haiku kan inte befinna sig både i vinter och sommar till exempel. Då får man kalla den något annat.

Friheten att skriva haiku är stor, men det finns några element som bör vara med: en årstidsangivelse, en referens till naturen, samt en uppdelning på tre rader, vilka bör vara så kortfattade som möjligt. En dikt som inte har en årstidsangivelse och som på ett litet humoristiskt sätt beskriver eller ibland till

och med driver med människans egenheter brukar kallas senryû, en relaterad diktform som uppstod på 1700-talet i Japan. Många gånger kan det vara svårt att skilja på en haiku och en senryû, men det viktiga är ju att läsaren tycker att det är en dikt som är intressant och man kan få ut något av.

Följande dikt av Kaj Falkman kan exempelvis klassificeras som en senryû:

Hennes liv
antecknat i dagboken
som väderleksrapporter

Likaså denna dikt av Eva Jonsby:

rytmen från rälsen
mannen med hörlurar
vaggar i otakt

Däremot är följande dikt av Julia Hägermark en typisk haiku, där tiden på året är mycket tydlig:

påskris på torget
i fjädrarna
landar snöflingor

I nästa dikt av Marcus Liljedahl är årstiden inte lika klar och mer underförstådd, men inte desto mindre har den en årstidsangivelse:

gnissel från en grind
jag släpper tankarna
på den gångna vintern

I de första översättningarna av japansk haiku och i de tidiga västerländska exemplen var det mycket vanligt med interpunktion och inledande versaler. Idag har det blivit vanligare att utelämna dem.

Svenska Haikusällskapet första antologi, *Haiku Förvandlingar*, utkom 2004. Sedan dess har sällskapet publicerat en hel del exempel på svensk haiku, inte minst i tidskrifterna *Haiku* och *Blåeld*. Men här har sällskapet glädjen att få publicera en ny antologi.

Lars Vargö
Ordförande i Svenska Haikusällskapet

utan dig
sängen en kvadrat –
kilometer stor

mellandagsrea
föräldrarna tappade bort
sig själva